

ЕКОНОМИЈА И БИЗНИС (гимназија, 3. и 4. разред)

Овај изборни програм на више места пружа простор да се направи веза са коруптивним радњама, али је то најизраженије код теме о предузетништву, где је предвиђено да се ученици упознају са појмом етика бизниса. То је скуп моралних правила и стандарда понашања који одређују шта је исправно или погрешно у пословним активностима. Етика је чак више од закона јер нешто може бити законски дозвољено, али није морално. Обично се каже да закон поставља минимум, а етика виши стандард пословног понашања. Рад на овом садржају је значајан да би се илустровало да коруптивних радњи у неком облику има и ван јавних институција и државних буџета, у суштини свугде где има протока новца.

Са ученицима се могу продискутовати неке етичке дилеме у пословном свету. На пример, запослени примећује да фирма намерно користи лоше материјале у производњи да би уштедела новац иако то може угрозити безбедност корисника. Дилема је да ли пријавити своју фирму или ћутати јер то излази из оквира личне одговорности, а може довести и до губитка посла. Овде се као вредности појављују: одговорност, интегритет, заштита јавног интереса. Други пример се односи на непотизам. Директор запошљава свог рођака на високу позицију иако има квалификованијих кандидата. Да ли реаговати и како? Вредности: праведност, објективност, професионализам. Трећи пример је у вези са коришћењем повлашћених информација, тзв. инсајдерско трговање. Менаџер сазнаје да ће његова фирма ускоро бити продата што ће довести до скока акција и он одлучује да купи акције пре него што се вест објави и о томе никоме не говори. Вредности: праведност, поштење, транспарентност. Четврти пример је подмићивање новинара да о конкурентској фирми пише лажи како би јој угрозио углед. Вредности: истинитост, праведност, професионализам. Наравно, ту се могу навести и други примери неетичког понашања у бизнису, као што су: намештање тендера, фаворизовање фирми, лажирање докумената, сукоб интереса, фиктивне фактуре, утицајна трговина и др. Као илустрација може послужити догађај из 2008. године када је утврђено да је чувена фирма Сименс плаћала милионе евра мита званичницима у више земаља ради добијања уговора. Фирма је добила казну од 1,6 милијарди долара у САД и Немачкој и након тога је потпуно реорганизована и смењено је руководство.

Поента рада на овој теми у оквиру овог изборног предмета јесте да неетичко понашање у бизнису може довести до неког привременог профита, али на дуже стазе води ка урушавању фирме, њеног угледа и финансијског пословања.